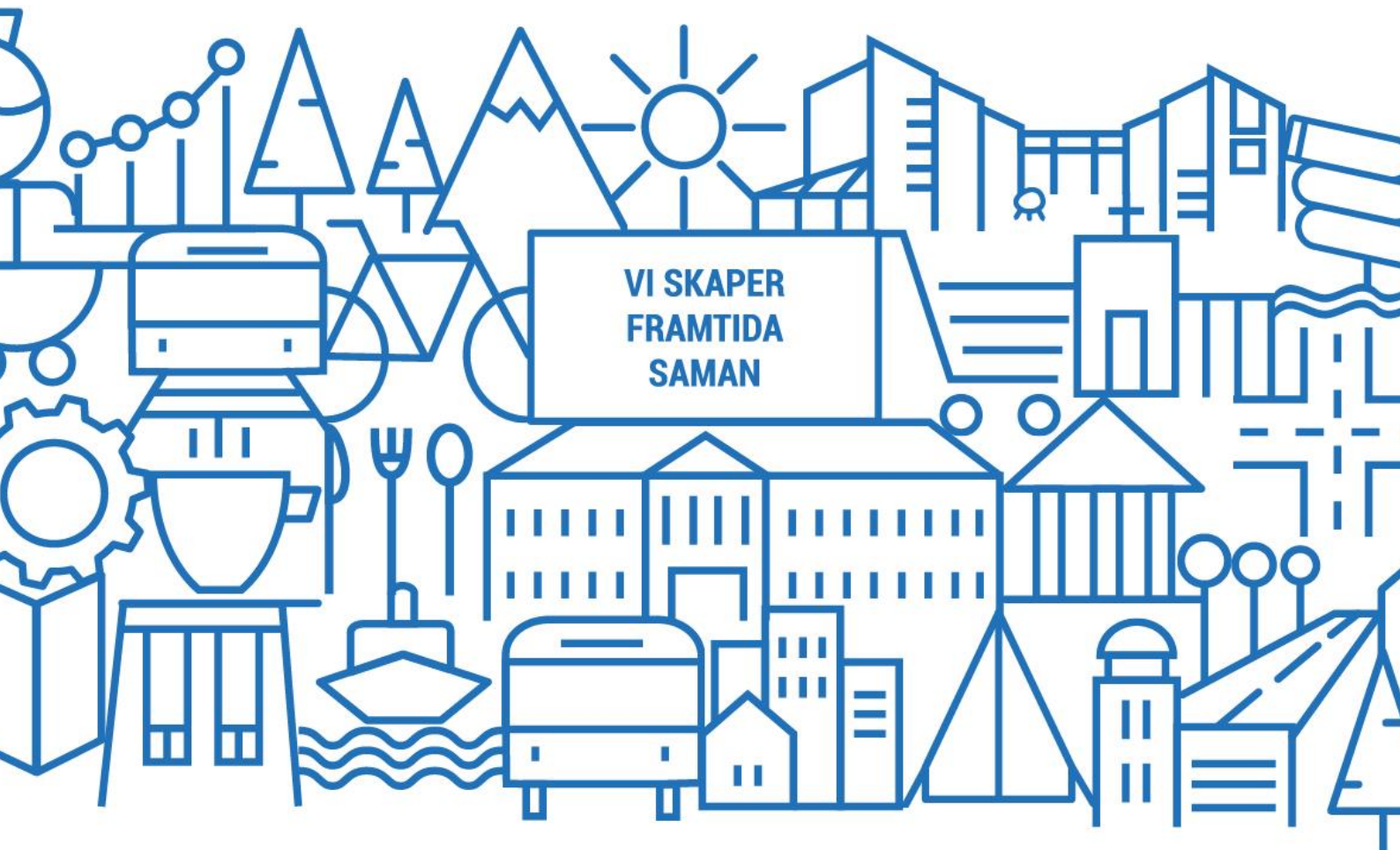

Midt-Telemark **kommune**

Finansielle måltall

Vedtatt i kommunestyret sak 22/2020

Styre/råd/utval	Møtedato	Saknr
Formannskapet	02.03.2020	15/20
Kommunestyret	09.03.2020	22/20

Saksansvarleg: Hanne Winberg

Arkiv: FE-240

Arkivsaknr.: 20/1819

Finansielle måltall for utviklingen av Midt-Telemark kommunes økonomi

Kommunedirektørens innstilling:

Handlingsregler for netto driftsresultat, disposisjonsfond, netto lånegjeld, netto finans og arbeidskapital som presentert i denne saken, er førende for kommunenes budsjettarbeid for 2020-23, og fastsettes som Midt-Telemark kommunes finansielle måltall.

	Lite handlingsrom	Moderat handlingsrom	Større handlingsrom
Netto driftsresultat i % av driftsinntektene	< 1,75 %	1,75 % - 2 %	> 2 %
Disposisjonsfond i % av driftsinntektene	< 5 %	5 % - 10 %	> 10 %
Netto lånegjeld i % av driftsinntektene	> 100 %	100 % - 80 %	< 80 %
Netto finans i % av driftsinntektene	> 10 %	5 % - 10 %	< 5 %
Arbeidskapital i % av driftsinntektene	< 10 %	10 % - 15 %	> 15 %

09.03.2020 Kommunestyret

Behandling:

Innstillinga fra formannskapet ble enstemmig vedtatt.

KS- 22/20Vedtak:

Handlingsregler for netto driftsresultat, disposisjonsfond, netto lånegjeld, netto finans og arbeidskapital som presentert i denne saken, er førende for kommunenes budsjettarbeid for

2020-23, og fastsettes som Midt-Telemark kommunes finansielle måltall.

	Lite handlingsrom	Moderat handlingsrom	Større handlingsrom
Netto driftsresultat i % av driftsinntektene	< 1,75 %	1,75 % - 2 %	> 2 %
Disposisjonsfond i % av driftsinntektene	< 5 %	5 % - 10 %	> 10 %
Netto lånegjeld i % av driftsinntektene	> 100 %	100 % - 80 %	< 80 %
Netto finans i % av driftsinntektene	> 10 %	5 % - 10 %	< 5 %
Arbeidskapital i % av driftsinntektene	< 10 %	10 % - 15 %	> 15 %

02.03.2020 Formannskapet

Behandling:

Innstillinga ble enstemmig vedtatt.

FS- 15/20Vedtak:

Handlingsregler for netto driftsresultat, disposisjonsfond, netto lånegjeld, netto finans og arbeidskapital som presentert i denne saken, er førende for kommunenes budsjettarbeid for

2020-23, og fastsettes som Midt-Telemark kommunes finansielle måltall.

	Lite handlingsrom	Moderat handlingsrom	Større handlingsrom
Netto driftsresultat i % av driftsinntektene	< 1,75 %	1,75 % - 2 %	> 2 %
Disposisjonsfond i % av driftsinntektene	< 5 %	5 % - 10 %	> 10 %
Netto lånegjeld i % av	> 100 %	100 % - 80 %	< 80 %

driftsinntektene			
Netto finans i % av driftsinntektene	> 10 %	5 % - 10 %	< 5 %
Arbeidskapital i % av driftsinntektene	< 10 %	10 % - 15 %	> 15 %

Bakgrunn for saka:

Viser til sak i Fellesnemnda 24. mai 2019 der Fellesnemnda gjorde følgende vedtak: De økonomiske måltall som presenteres i denne saken, er retningsgivende for Midt-Telemark kommunes økonomiske disposisjoner og budsjettarbeid, slik at kommunens økonomiske handlevne blir sikret over tid.

Sakstale:

I Intensjonsavtalen for ny kommune går det fram at et av formålene med sammenslåingen er at den nye kommunen skal få «Meir solid økonomi for å takle økonomiske svingingar». Ut over dette er det ikke satt noen overordnede økonomiske resultatmål i intensjonsavtalen.

I ny kommunelov som trer i kraft fra 1. juli 2019 vil kommunestyret få en ny lovfestet plikt til å vedta finansielle måltall for utviklingen av kommunens økonomi. Loven inneholder likevel ikke noen klare føringer til hvilke måltall som kan være aktuelle. Kommunene må derfor selv definere gode og relevante måltall som bidrar til å vise økonomiske prioriteringer på en enkel og lettfattelig måte. Måltallene må være langsiktige og realistiske, jfr. ny kommunelov § 14-2.

I kommuneproposisjonen de senere år blir følgende indikatorer på nøkkeltall presentert.

1. Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene
2. Disposisjonsfond + mindreforbruk i prosent av driftsinntektene
3. Arbeidskapital (fratrasket premieavvik) i prosent av driftsinntektene
4. Langsiktig gjeld (fratrasket pensjonsforpliktelser) i prosent av driftsinntektene
5. Sertifikatlån i prosent av langsiktig gjeld (fratrasket pensjonsforpliktelser)
6. Netto renteeksponering i prosent av driftsinntektene

Tabellen under viser status på ovennevnte nøkkeltall for hhv Sauherad og Bø

Nøkkeltall – 2018	Sauherad	Bø
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene	1,2	0,2 (1,2)
Disposisjonsfond + mindreforbruk i prosent av driftsinntektene	4,9	4,1
Arbeidskapital i prosent av driftsinntektene	15,7	9,2
Langsiktig gjeld i prosent av driftsinntektene	94,3	85,6
Sertifikatlån i prosent av langsiktig gjeld	14,5	0,0

Netto renteeksponering i prosent av driftsinntektene	41,8	47,8
--	------	------

KS har gjort en vurdering av disse indikatorene i en tabell som gir en vurdering av økonomisk handlingsrom målt ved indikator i prosent av driftsinntektene. (Notat fra avdeling for kommuneøkonomi 21.06.18)

I prosent av driftsinntekt i alt	Svært utsatt	Lite handlingsrom	Moderat handlingsrom	Større handlingsrom
Korr. netto driftsresultat	< 0	< 1	< 2	> 2
Korr. disposisjonsfond	< 2	< 5	< 8	> 8
Korr. netto lånegjeld	> 85	> 75	< 65	< 65

Ved valg av økonomiske nøkkeltall i denne saken er det lagt vekt på at nøkkeltallene skal være lette å forstå og enkle å benytte i den praktiske økonomistyringen av kommunene. For å oppnå dette er det viktig at de økonomiske nøkkeltallene ikke er for mange, eller for kompliserte å beregne. Det er også en fordel om nøkkeltallene er enkle å sammenligne med andre.

Rådmannen foreslår at det fastsettes økonomiske mål for følgende nøkkeltall;

Økonomisk handlefrihet;

- Netto driftsresultat i % av driftsinntektene
- Disposisjonsfond + mindreforbruk i prosent av driftsinntektene
- Netto langsiktig gjeld (fratrasket pensjonsforpliktelser, utlån og ubrukte lånemidler) i prosent av driftsinntektene
- Netto finansutgifter i % av driftsinntektene

Økonomisk kontroll - Likviditet

- Arbeidskapital (fratrasket premieavvik) i prosent av driftsinntektene

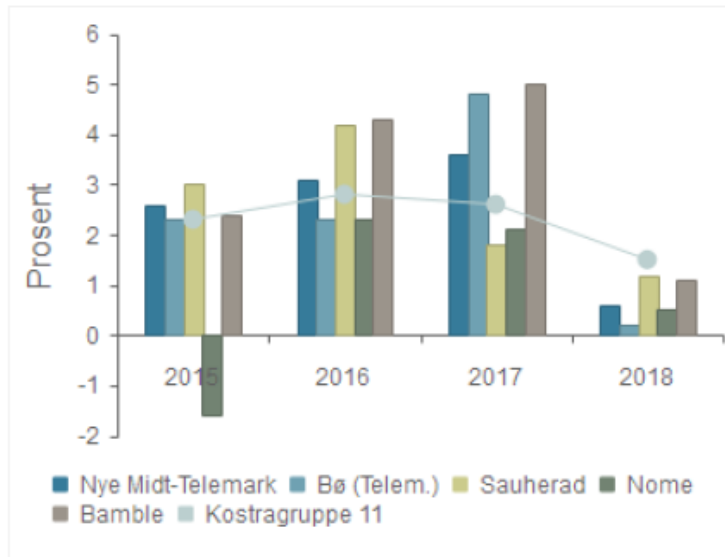
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene

Netto driftsresultat viser hva kommunen sitter igjen med av løpende inntekter etter at løpende utgifter er trukket fra. I tillegg til inntekter og utgifter knyttet til den ordinære driften, inngår også finansinntekter (renteinntekter, mottatt utbytte og eventuelle kursgevinster på finansielle omløpsmidler) og finansutgifter (renteutgifter, avdrag på lån og eventuelle kurstap på finansielle omløpsmidler).

Netto driftsresultat kan benyttes til finansiering av investeringer eller avsettes til senere bruk, og gir dermed en indikasjon på kommunens økonomiske handlefrihet. Det tekniske beregningsutvalget for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) anbefaler et netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene på 1,75 prosent for kommunene, for å sitte igjen med tilstrekkelige midler til investeringer og for å ha en sunn økonomi på sikt.

Figuren under viser utviklingen i netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter 2015-2018 for Midt-Telemark kommune, Bø, Sauherad, Nome, Bamble og Kostragruppe 11 (Tall fra Framsikt).

Framsikt - Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter(B)

	2015	2016	2017	2018
Nye Midt-Telemark	2,6 %	3,1 %	3,6 %	0,6 %
Bø (Telem.)	2,3 %	2,3 %	4,8 %	0,2 %
Sauherad	3,0 %	4,2 %	1,8 %	1,2 %
Nome	-1,6 %	2,3 %	2,1 %	0,5 %
Bamble	2,4 %	4,3 %	5,0 %	1,1 %
Kostragruppe 11	2,3 %	2,8 %	2,6 %	1,5 %

Netto driftsresultat i kommunekonsernet utgjorde 0,6 prosent av driftsinntektene i Nye Midt-Telemark i 2018. Det er under bransjenormen på 2 prosent. Det er samtidig 0,9 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet i kommunegruppe 11. Driftsresultatene har vært over eller på nivå med gjennomsnittet i kommunegruppen de tre siste årene. 2017 var et svært godt år i kommunesektoren. Driftsresultatene har vært best i Sauherad av de to kommunene.

Erfaringsmessig viser det seg at regnskapsmessig netto driftsresultat overstiger det budsjetterte. God økonomistyring med mindreforbruk på kommunalsjefområdene, høyere frie inntekter enn budsjettert, for mye avsatt til pensjon og lavere lønnsoppgjør enn budsjettert har vært hovedforklaringene i våre kommuner i 2017 og 2018.

Bø kommune er en kommune med befolkningsvekst over landsgjennomsnittet og investeringsbehovet er fremdeles høyt. Også nye Midt-Telemark kommune vil ha et høyt investeringsbehov. Dette tilsier at netto driftsresultat bør være høyere enn 1,75 prosent. Rådmannen foreslår derfor at det settes et mål for netto driftsresultat på 2 prosent. Selv om det kan bli vanskelig å nå 2 prosent, er rådmannen av den oppfatning at dette målet bør opprettholdes, og at man politisk må ta nødvendige valg i form av krav til effektivisering og omstilling av driften.

Forslag til handlingsregel for netto driftsresultat:

	Lite handlingsrom	Moderat handlingsrom	Større handlingsrom
Netto driftsresultat i % av driftsinntektene	< 1,75 %	1,75 % - 2 %	> 2 %

Disposisjonsfond + mindreforbruk i prosent av driftsinntektene

Disposisjonsfond er oppsparte midler som fritt kan benyttes til finansiering av drifts- eller investeringsutgifter.

Regnskapsmessig mer- eller mindreforbruk er bunnlinjen i kommuneregnskapet. Den består av årets netto driftsresultat tillagt årets bruk av fond, fratrukket årets avsetninger til fond og årets overføring av driftsinntekter til investeringsbudsjettet.

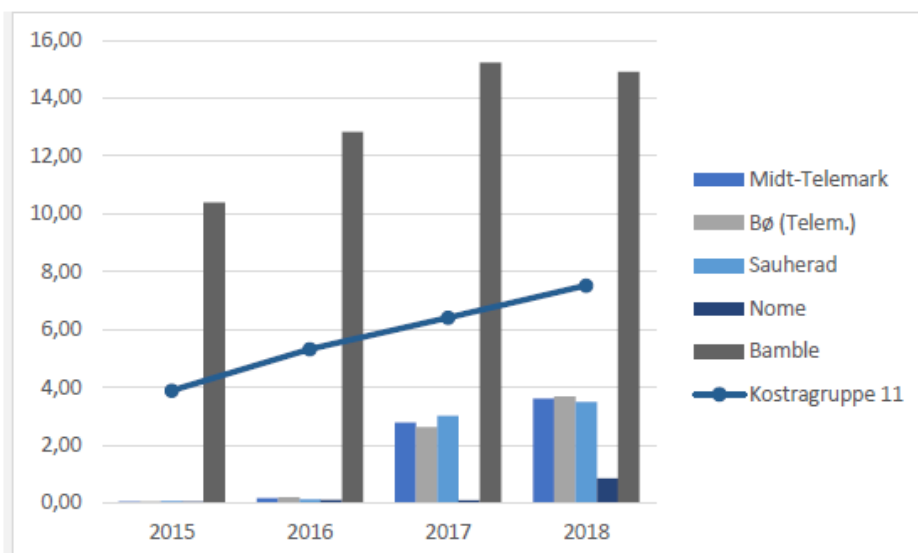
Et regnskapsmessig mindreforbruk er de midlene som er til overs etter at netto driftsresultat er disponert i tråd med kommunestyrets budsjettvedtak. Et mindreforbruk innebærer at driftsresultatet ikke er disponert fullt ut. Disposisjonsfond og mindreforbruk er i dette nøkkeltallet slått sammen for å vise hvor mye kommunen reelt sett har til disposisjon. Nøkkeltallet sier noe om hvor stor økonomisk buffer kommunen har for sin løpende drift. Tabellen under viser utviklingen i nøkkeltallet i perioden 2015-2018 for Sauherad og Bø.

	2015	2016	2017	2018
Sauherad				
Disposisjonsfond	222	508	12 392	15 082
Mindreforbruk	5 284	9 481	5 180	6 205
Sum	5 506	9 989	17 572	21 287
Driftsinntekter	365 750	390 164	409 675	430 963
<i>Nøkkeltall</i>	1,5%	2,5%	4,2%	4,9%
Bø				
Disposisjonsfond	264	1 083	15 756	22 779
Mindreforbruk	1 365	9 249	6 193	2 818
Sum	1 629	10 332	21 949	25 597
Driftsinntekter	505 583	541 315	599 378	617 887
<i>Nøkkeltall</i>	0,3%	1,9%	3,6%	4,1%

(Alle tall i 1000)

Figuren under viser utviklingen av disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter 2015-2018 for Midt-Telemark kommune, Bø, Sauherad, Nome, Bamble og Kostragruppe 11 (Tall fra Framsikt).

Framsikt - Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter(B)

	2015	2016	2017	2018
Nye Midt-Telemark	0,06	0,17	2,79	3,61
Bø (Telem.)	0,05	0,20	2,63	3,69
Sauherad	0,06	0,13	3,02	3,50
Nome	0,06	0,11	0,10	0,85
Bamble	10,40	12,83	15,23	14,91
Kostragruppe 11	3,89	5,33	6,41	7,53

Disposisjonsfondet er fri egenkapital, som kan brukes for å dekke underskudd eller være egenkapital til investeringer. Disposisjonsfondet bør utgjøre 10 prosent av årlige driftsinntekter. Nye Midt-Telemark har disposisjonsfond på ca 3,6 prosent (3,7 for Bø og 3,5 for Sauherad). Det er 3,9 poeng mindre enn gjennomsnittet i kommunegruppen og mindre enn anbefalt minimum.

Kommunens inntekter skal disponeres slik at det gis gode tjenester til kommunens innbyggere. Å bygge opp store disposisjonsfond og reserver bør derfor ikke være et mål i seg selv. Det er likevel fornuftig å ha oppsparte midler på disposisjonsfond som en økonomisk buffer til framtidige tiltak.

Det ikke fastsatt et generelt råd om disposisjonsfondets størrelse. Telemarkforskning har i sin gjennomgang av økonomiske nøkkeltall for Bø og Sauherad anbefalt 10 % som et fornuftig øvre nivå, der kanskje rundt 5 % er et mer realistisk nivå.

Rådmannens forslag til handlingsregler for størrelse på disposisjonsfond i % av driftsinntektene settes som følger:

	Lite handlingsrom	Moderat handlingsrom	Større handlingsrom
Disposisjonsfond i % av driftsinntektene	< 5 %	5 % - 10 %	> 10 %

Netto lånegjeld (fratrullet pensjonsforpliktelser, utlån og ubrukte lånemidler)

i prosent av driftsinntektene.

Gjeldsbelastning og konsekvensene låneopptak har for driften er svært viktig for den økonomiske styringen i kommunene. Det bør derfor knyttes økonomiske handlingsregler til finansieringsstruktur. Et mål for gjeldsbelastningen må sees i sammenheng med andre økonomiske størrelser. For eksempel vil store fondsreserver gjøre at økonomien tåler en høyere gjeldsbelastning. Utviklingen i gjeldsbelastningen bør følges nøye og det må gjennomføres analyser i forhold til konsekvensen av renteendringer.

Langsiktig gjeld (fratrasket pensjonsforpliktelser) er gjeld som er tatt opp til investeringer etter kommuneloven § 50. Dette vil også omfatte sertifikatlån når disse har finansiert investeringer i bygg, anlegg og andre varige driftsmidler. Indikatoren gir uttrykk for kommunens utestående, brutto låneopptak.

I tillegg til å vise langsiktig gjeld i prosent av driftsinntektene som nøkkeltall, presenteres nøkkeltallet lånegjeld som betjenes av frie inntekter (skatt og rammetilskudd). Langsiktig gjeld inkluderer startlån, lån som staten betjener i forbindelse med eldre- og psykiatriplanen, lån med rentekompensasjon til skolebygg og svømmehaller samt lån som betjenes av gebyrinntekter i VAR-sektoren. Lån som betjenes av frie inntekter viser det låneopptaket kommunen selv må finansiere ved hjelp av frie inntekter, og det er utviklingen i denne lånegjelden som er kritisk med hensyn til kommunens framtidige handlingsrom.

Tabellen under viser utviklingen i langsiktig gjeld (fratrasket pensjonsforpliktelser) i prosent av driftsinntektene og netto lånegjeld som betjenes av frie inntekter i perioden 2015-2018 for Sauherad og Bø (= KOSTRA sin definisjon av netto lånegjeld).

Sauherad	2015	2016	2017	2018
Langsiktig lånegjeld ekskl. pensjonsforpliktelser	342 345	349 848	364 061	406 336
Netto lånegjeld som betjenes av frie inntekter	295 399	298 894	307 133	334 425
<i>Langsiktig gjeld i % av driftsinntekter</i>	<i>93,6%</i>	<i>89,6%</i>	<i>88,8%</i>	<i>94,2%</i>
Netto lånegjeld som betjenes av frie innt. %	80,8%	76,6%	75,0%	77,6%

Bø	2015	2016	2017	2018
Langsiktig lånegjeld ekskl. pensjonsforpliktelser	529 608	515 875	509 065	528 696
Lånegjeld som betjenes av frie inntekter	484 733	482 831	484 574	488 906
<i>Langsiktig gjeld i % av driftsinntekter</i>	<i>104,7%</i>	<i>95,3%</i>	<i>84,9%</i>	<i>85,5%</i>
Netto lånegjeld som betjenes av frie innt. %	95,9%	89,2%	80,9%	79,1%

Midt-Telemark kommune har høy gjeld og lav vekst i frie inntekter i årene framover.

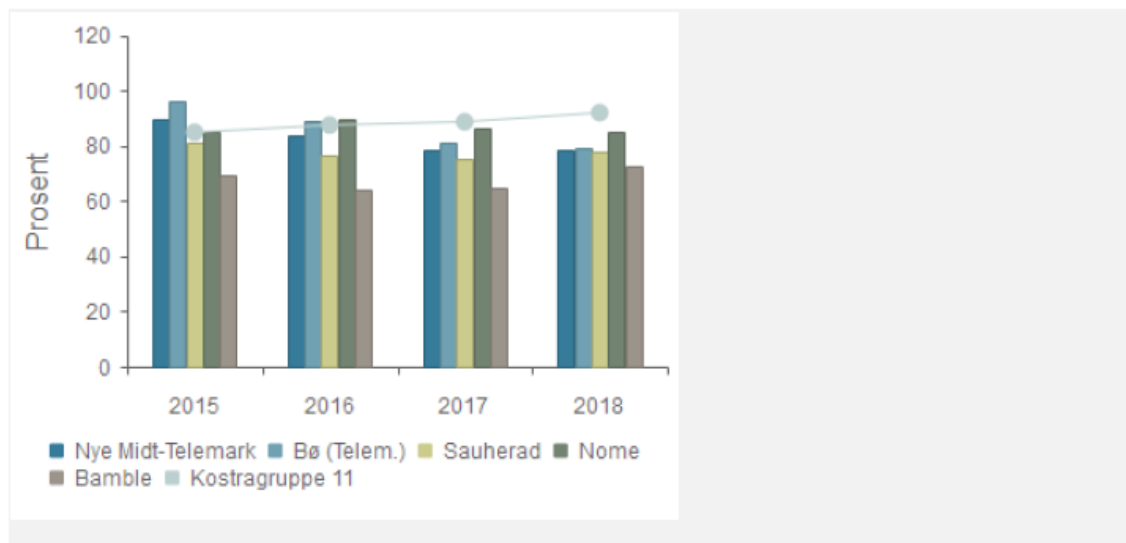
Framtidig investeringsnivå bør derfor holdes på et lavere nivå enn det en ser i dag for at langsiktig lånegjeld ikke øker betydelig i årene framover. Nøkkeltallet langsiktig lånegjeld (fratrasket pensjonsforpliktelser) skal ikke overstige 100 prosent av kommunens brutto driftsinntekter.

Nøkkeltallet lånegjeld som betjenes av frie inntekter skal ikke overstige 80 prosent av kommunens frie inntekter.

Figuren under viser utviklingen av netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter 2015-2018 for Midt-Telemark kommune, Bø, Sauherad, Nome, Bamble og Kostragruppe 11 (Tall fra Framsikt).

Netto lånegjeld er også her definert som langsiktig gjeld korrigert for pensjon, utlån og ubrukte lånemidler (definisjon fra KOSTRA).

Framsikt - Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter(B)

	2015	2016	2017	2018
Nye Midt-Telemark	89,6 %	83,9 %	78,5 %	78,5 %
Bø (Telem.)	95,9 %	89,2 %	80,9 %	79,1 %
Sauherad	80,8 %	76,6 %	75,0 %	77,6 %
Nome	85,0 %	89,4 %	86,2 %	84,8 %
Bamble	69,3 %	63,8 %	64,8 %	72,5 %
Kostragruppe 11	84,8 %	87,4 %	88,6 %	91,9 %

Netto lånegjeld bør holdes under kontroll for å unngå for stor renterisiko, spesielt i tider med lave renter. Netto lånegjeld bør helst være under 50 prosent av årlige driftsinntekter. Nye Midt-Telemark har mer lånegjeld enn anbefalt. Netto lånegjeld i konsernet er 79 prosent av driftsinntektene i 2018. Det er 6 prosentpoeng mindre enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Lånegjelden (gjeldsgraden) er sunket med 10 poeng de siste fire årene. Begge kommunene har mindre gjeld enn gjennomsnittet i gruppen.

Rådmannen velger å fastsette nøkkeltall i tråd med definisjonen i KOSTRA og foreslår følgende handlingsregel;

	Lite handlingsrom	Moderat handlingsrom	Større handlingsrom
--	-------------------	----------------------	---------------------

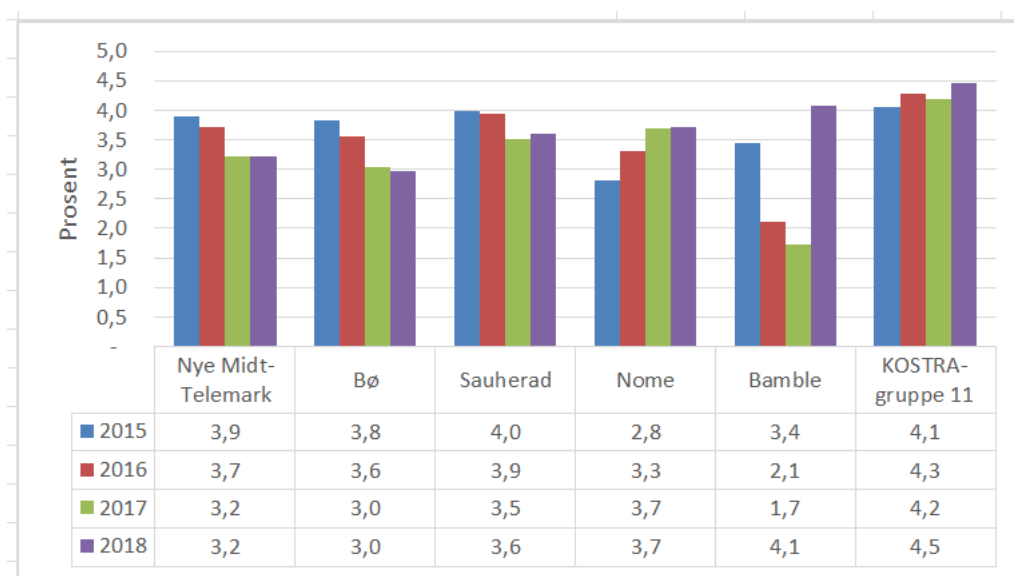
Netto lånegjeld i % av driftsinntektene	> 100 %	100 % - 80 %	< 80 %
---	---------	--------------	--------

Rente- og avdragsbelastning i % av driftsinntekter

Dette nøkkeltallet viser summen av renter og avdrag i prosent av brutto driftsinntekter. Nøkkeltallet skal vise hvor stor andel av driftsinntektene som er bundet opp i finans, i hovedsak tilbakebetaling av lån. Rente og avdragsbelastningen vil også si noe om hvilken finansieringsstrategi kommunene har og hvor mye nye lån nye prosjekter finansieres med.

Det finnes ikke et generelt anbefalt nivå for netto finansutgifter. Trondheim kommune har benyttet 8% som et måltall, mens Telemarksforsking har i sine rapporter anbefalt et nivå på 2-3% av driftsinntektene.

Figuren under viser utviklingen av netto finans i prosent av brutto driftsinntekter 2015-2018 for Midt-Telemark kommune, Bø, Sauherad, Nome, Bamble og Kostragruppe 11 (Tall fra Framsikt).

Rådmannen foreslår følgende handlingsregel;

	Lite handlingsrom	Moderat handlingsrom	Større handlingsrom
Netto finans i % av driftsinntektene	> 10 %	5 % - 10 %	< 5 %

Arbeidskapital (fratrasket premieavvik) i prosent av driftsinntektene

Arbeidskapitalen er lik omløpsmidler (fratrasket premieavvik) fratrukket kortsiktig gjeld. Arbeidskapitalen omfatter bankinnskudd, verdipapirer (aksjer, sertifikater og liknende) og kortsiktige fordringer, fratrukket kassakredittlån og leverandørgjeld. Premieavvik er regnskapsteknisk definert under kortsiktige fordringer/gjeld, men er i realiteten bare en

periodiseringspost. Premieavviket er derfor trukket fra i indikatoren for arbeidskapital for å få et bedre mål på likviditeten. Utviklingen i arbeidskapital bestemmes av forskjellen mellom årets tilgang og bruk av midler, korrigert for årets endring i ubrukte lånemidler.

Arbeidskapital benyttes både for å angi likviditet (evnen til å betale forpliktelsene etter hvert som de forfaller) og soliditet (evnen til å tåle tap). Arbeidskapitalen bør være positiv, og normtall for tilfredsstillende arbeidskapital er at den bør utgjøre 10-15 prosent av driftsinntektene.

Eiendeler	Egenkapital og gjeld
Anleggsmidler (AM)	Egenkapital (EK)
Omløpsmidler (OM)	Langsiktig gjeld (LG)
	Kortsiktig gjeld (KG)

AK ←

Når arbeidskapitalen ($AK=OM-KG$) er positiv, betyr det at kommunen har tilstrekkelig likviditet til å dekke utbetalinger. I tillegg vil kommunen ha mulighet til å betale ned på langsiktig gjeld eller la pengene stå udisponert til senere anvendelse.

Tabellen under viser utviklingen i arbeidskapital i prosent av driftsinntektene i perioden 2015-2018 for Sauherad og Bø.

Sauherad	2015	2016	2017	2018
Omløpsmidler	74 829	100 755	123 352	146 610
-Premieavvik	25 366	24 568	24 398	23 675
Kortsiktig gjeld	41 369	45 404	63 871	63 871
<i>Arbeidskapital ex premieavvik</i>	<i>14 276</i>	<i>36 021</i>	<i>51 117</i>	<i>67 737</i>
Driftsinntekter	365 750	390 164	409 675	430 963
Nøkkeltall (KOSTRA)	3,9%	9,2%	12,5%	15,7%
Likviditetsgrad 1	1,20	1,67	1,55	1,92
Likviditetsgrad 2	-0,71	1,07	1,17	1,57

Bø	2015	2016	2017	2018
Omløpsmidler	86 422	95 882	121 417	137 534
-Premieavvik	11 770	10 346	3 165	9 670
Kortsiktig gjeld	47 880	54 334	61 259	71 168
<i>Arbeidskapital ex premieavvik</i>	<i>26 772</i>	<i>31 220</i>	<i>57 005</i>	<i>56 708</i>
Driftsinntekter	505 583	541 315	599 378	617 887
Nøkkeltall (KOSTRA)	5,3%	5,8%	9,5%	9,2%
Likviditetsgrad 1	1,56	1,57	1,93	1,80

Likviditetsgrad 2	1,01	0,91	1,22	1,28
-------------------	------	------	------	------

Som en ser har nøkkeltallet stort sett økt i begge kommunene. Årsaken er i all hovedsak knyttet til økning i omløpsmidler, spesielt i form av høyere bankinnskudd. Nøkkeltall for likviditetsgrad 1 og 2 er også tatt med for å få et mer nyansert bilde over kommunens likviditet.

Normen for god likviditetsgrad 1 er at omløpsmidlene delvis bør være finansiert av langsiktig kapital. Omløpsmidler bør derfor være større enn den kortsiktige gjelden. Normtall for god likviditetsgrad 1 er satt til 2. Likviditetsgrad 2 består av de mest likvide omløpsmidlene (bankinnskudd) sett i forhold til kortsiktig gjeld. Normen for god likviditetsgrad 2 er at de mest likvide omløpsmidlene bør være minst like store som kortsiktig gjeld, altså 1.

Som tabellen over viser kan en si at likviditetssituasjonen i Sauherad og Bø i 2018 var meget tilfredsstillende. Det er viktig å presisere at nøkkeltallene er satt utfra regnskapstall per 31. desember. Per 31. desember 2018 var omløpsmidler fratrukket premieavvik på kr 122,9 mill. i Sauherad og kr 127,8 mill i Bø, og av dette utgjorde bankinnskudd kr 100,8 mill i Sauherad og kr 90,4 mill i Bø. Dette er bankinnskudd nøyaktig ved årsskifte, og erfaringsmessig kan saldo på bankinnskudd variere med flere millioner fra dag til dag enkelte ganger i året. Slike variasjoner kan utgjøre store utslag på nøkkeltallene knyttet til likviditet, så hensyntatt dette foreslås det å sette målet for arbeidskapital i prosent av driftsinntektene innenfor intervallet 10-15 prosent.

Det er først og fremst når arbeidskapitalen er liten eller negativ at utviklingen i denne bør følges opp.

Rådmannen foreslår følgende handlingsregel;

	Lite handlingsrom	Moderat handlingsrom	Større handlingsrom
Arbeidskapital i % av driftsinntektene	< 10 %	10 % - 15 %	> 15 %

Avslutningsvis

Langsiktig økonomiplanlegging kan være krevende, men nødvendig, for å etablere et godt grunnlag for politisk handlingsrom og et godt tjenestetilbud i kommunen over tid. Økonomiplanlegging skal sikre både balanse i kommunens økonomi og håndtering av usikkerhet. God planlegging gir gevinster i form av bedre ressursutnyttelse og et bedre tjenestetilbud.

Forholdet mellom investeringer, drift, fondsreserver og gjeldsutvikling vil være et resultat av kommunenes prioriteringer. Prioriteres investeringer vil dette få en konsekvens for tjenestene ved at driftsutgiftene må reduseres. I hvor stor grad bestemmes av investeringsnivået, andel egenkapitalfinansiering, rentenivå og avdragstid.

